

NECESITATEA CONȘTIENȚĂRII DIMENSI- UNII ESHATOLOGICE A SIMBOLULUI DE CREDINȚĂ

Pr. dr. Nicolae Lauruc

Atât de important este Simbolul de credință pentru viața Bisericii, încât Sf. Gherman (650-733), patriarhul Constantinopolului, îl numește „înțelepciune“ și-l lega de Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu, Capul Bisericii. Astfel, chemarea liturgică „ușile, ușile, cu înțelepciune să luăm aminte“ ne îndeamnă - spune el - „să ne gândim la Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu și la înțelepciunea Simbolului credinței, cel expus de către Sfinții și de Dumnezeu purtătorii Părinți“¹.

N. Cabasila dezvoltă ideea Sf. Gherman, spunând că: „Preotul îndeamnă pe toți să mărturisească ceea ce au învățat să creadă despre Dumnezeu, adică înțelepciunea cea adevărată“². Dumnezeu este înțelepciune și credința în El este tot o înțelepciune. Credința este numită adevărata înțelepciune, pentru că ea depășește priceperea așa-zișilor „înțelepți“ ai lumii, „...care nici nu cunosc și nici nu cred că există ceva mai presus decât cunoașterea lucrurilor sensibile“³. Această cunoaștere ne-a venit prin Fiul lui Dumnezeu Care „...a venit și ne-a dat nouă pricepere, ca să cunoaștem pe Dumnezeul cel adevărat“ (I Ioan 5, 20). Până la Întruparea Fiului lui Dumnezeu, a Logosului vieții, „...viața era fără logos, fără semnificație ...; viața era fără grai sau cuvânt; viața nu știa cum să grăiască... nici cum să se exprime...“⁴. Prin Întruparea Logosului vieții, credința în Dumnezeu dobândește o nouă

1. Sf. Gherman al Constantinopolului, *Tâlcuirea Sfintei Liturghii*, trad. în rom. de pr. prof. N. Petrescu, ed. a II-a, București, 2000, p. 60.

2. N. Cabasila, *Tâlcuirea dumnezeieștii Liturghii*, trad. în rom. de pr. prof. dr. E. Braniște, București, 1989, p. 66.

3. *Ibidem*, p. 66.

4. Arhim. Justin Popovici, *Epistolele Sf. Ioan Teologul*, Comentariu, trad. în rom. de S. Preda și C. Coman, București, 1998, p. 8-9.

dimensiune, pentru că în El „viața a dobândit totul, viața a început să vorbească...; viața s-a făcut cuvânt... s-a preschimbat în sens...; viața a ajuns atotînțeleaptă...”⁵. De fapt, Fiul lui Dumnezeu ne readuce la origini, pentru că oamenii au fost creați după chipul lui Dumnezeu, împărțându-li-se, de la creație, „din puterea Cuvântului sau pentru că fiind un fel de umbre ale cuvântului și fiind cuvântători să se poată menține în fericire”⁶.

Darul de a fi cuvântători a fost umbrat prin neascultarea de Dumnezeu a strămoșilor noștri, însă prin Întruparea Cuvântului acest dar se înnoiește deoarece aceasta a fost voia lui Dumnezeu „...ca toate să fie cuprinse iarăși în Hristos” (Efes. 1, 10). Când vorbim de acest mare dar de a fi „cuvântători”, trebuie să avem în vedere mai ales cele două aspecte ale acestuia: preamărirea lui Dumnezeu și mărturisirea credinței în Acesta. Iată de ce Sfinții Părinți leagă Simbolul credinței de Iisus Hristos!

Așa se explică și faptul că „Simbolul credinței, în vechime, se rostea numai o singură dată în an, în ziua Vinerii Mari din Săptămâna Patimilor”⁷. De abia la sfârșitul veacului V și începutul veacului VI, Simbolul credinței se introduce în Sf. Liturghie. Interesant este drumul Simbolului de credință: prin Vinerea Mare în Sf. Liturghie!

Nu orice credință ne mântuiește, ci numai credința în Hristos cel răstignit (Marcu 16, 6; Cor. 1, 23), în „*Iisus Hristos cel drept*” (I Ioan 2, 1). Numai Hristos cel răstignit este „...puterea lui Dumnezeu și înțelepciunea lui Dumnezeu” (I Cor. 1, 24), sau precum spune Sf. Simeon Noul Teolog: „Pentru fiecare dintre noi, care credem în El, Hristos devine putere și înțelepciune”⁸.

Astfel, prin credința în Hristos cel răstignit înțelegem înțelepciunea lui Dumnezeu. La ce oare se referă Sfântul Apostol Pavel când spune: „*Slăbiciunea lui Dumnezeu mai puternică decât tăria lor*” (I Cor. 1, 25)? Numai și numai la Sf. Cruce.

Hristos Domnul face credința noastră să nu fie expresie exclusiv a minții noastre, ci rod al puterii lui Dumnezeu din noi (I Cor. 2, 5). Or, această

5. *Ibidem*, p. 9.

6. Sf. Atanasie cel Mare, *Tratat despre Întruparea Cuvântului*, trad. în rom. de pr. prof. D. Staniloae, București, 1987, p. 92.

7. Protos. Nicodim Mândiță, *Explicarea Sfintei Liturghii*, București, 2000, p. 359.

8. *Sf. Simeon Noul Teolog*, la Mitrop. Emilianos Timiadis, *Preot, parohie și înnoire*, trad. în rom. de Paul Brusanowski, București, 2001, p. 169.

putere din noi este Hristos Însuși. Această putere o dobândim și o păstrăm, dacă zilnic răstignim (Luca 9, 23) patimile noastre pentru a-L simți și al vedea cu inima și cu ochii credinței pe Hristos cel înviat (Luca 24, 15-31).

Trebuie să se știe că „studierea, învățarea și cunoașterea articolelor credinței noastre nu au astfel scopul să satisfacă o anumită curiozitate intelectuală, ci servesc în principal la luminarea căii noastre, pe care o urmăm în praxis (fapte) și în viață”⁹. „Credința în Hristos e viața - scrie Sf. Ignatie Briancianinov - cel hrănit prin credință gustă încă din vremea pribegiei pământești viața veșnică”. Domnul a zis: „*Cel ce crede în Mine are viață veșnică*” (Ioan 6, 47)¹⁰.

Această viață o poate simți numai o ființă cu adevărat eclezială, omul - ființa liturgică, deoarece Biserica răsăriteană „... trăiește și învață liturgic teologia sa... contemplă ființa lui Dumnezeu și a Bisericii cu ochii cultului, în special al celui euharistic, imagine a eshatonului prin excelență”¹¹.

Iată motivul introducerii Simbolului de credință în cultul Bisericii, în special în Sfânta Liturghie. Se cere însă ca rostirea Simbolului de credință să se facă cu atâta atenție și cu atâta sfințenie, „ca și cum fiecare cuvânt al acestei mărturisiri de credință s-ar înălța drept din inimă”¹², fiindcă Dumnezeu nu caută la fața omului, ci la inima lui (I Regi 16, 7).

Chemarea liturgică: „Ușile, ușile, cu înțelepciune să luăm aminte!” nu se mai adresează străjerilor de biserici, ci străjerilor de inimi. Creștinii sunt chemați „...să-și păzească ușile inimilor, unde s-a sălășluit iubirea, pentru a nu pătrunde acolo vrășmașul iubirii”¹³.

Firește, iubirea față de Dumnezeu, față de aproapele și față de viața viitoare. Marele teolog grec Savvas Agouridis consideră că textul eshatologic din scrisoarea către Biserica laodiceană (Apoc. 3, 20), privitor la inima creștinului, „face parte din cele mai frumoase texte din Noul Testament”¹⁴.

9. Mitrop. Emilianos Timiadis, *op. cit.*, p. 169.

10. Sf. Ignatie Briancianinov, *Experiențe ascetice*, vol. I, trad. în rom. de Adrian și Xenia Tănăsescu, București, 2000, p. 185.

11. Mitr. Ioannis Zizioulas, *Ființa eclezială*, trad. în rom. de Aurel Nae, București, 1996, p. 12.

12. N. V. Gogol, *Meditații la dumnezeiasca Liturghie*, trad. în rom. de Boris Buzilă, București, 1996, p. 71.

13. *Ibidem*, p. 70.

14. Savvas Agouridis, *Comentariu la Apocalipsa*, trad. în rom. de pr. prof. dr. Constantin Coman, București, 1997, p. 129.

Credința își are rădăcina tocmai în inima omului, încălzită de iubirea dumnezeiască. Textul apocaliptic (3, 20) nu se referă numai la Sf. Împărtășanie, ci și la Sfânta Taină a Pocăinței. „Pocăința se ... manifestă prin deschiderea ușii la auzul vocii Mântuitorului Hristos”¹⁵.

Psalmistul David vorbește, într-un singur psalm, de bărbatul fericit, care „*suișuri în inima sa a pus*” (Ps. 83, 6) și care merge „*din putere în putere*” (Ps. 83, 8). Psalmistul anticipează drumul Creștinismului, care este un continuu urcuș, însă acel „bărbat fericit” de care vorbește el poate săvârși suișuri pentru a „... *ajunge ... la starea bărbatului desăvârșit*” (Efes. 4, 13) doar în Hristos, prin lucrarea Sf. Duh.

„*Eu sunt viața, voi sunteți mlădițele* - spune lumii noi Cuvântul întrupat - *cel ce rămâne în Mine și Eu în el, acela aduce roadă*” (Ioan 15, 5). Omenirea se convinge, mai devreme sau mai târziu, că „în Hristos e cuprinsă ... legea existenței omenești ... că adevărata existență aparține în om principiului Hristos”¹⁶.

Suișul, creșterea noastră în Dumnezeu, începe din interior, din inima fiecăruia, care trebuie să fie „cămara Mântuitorului” la ușa căreia bate Acesta - Mântuitorul, Mirele Bisericii - spunându-ne în taină: „Iată, ne suim la Ierusalimul cel ceresc!” Mirele Bisericii nu preferă „o autoritate magnifică exterioară”¹⁷, căci El este Împăratul sufletelor noastre „*începutul zidirii lui Dumnezeu*” (Apoc. 3, 14), ci „iubirea suferitoare”¹⁸ care nu-și poate avea locul în altă parte, decât în inima noastră.

Acel creștin care nu se adâncește în procesul de *curățire* (Dan. 12, 10), adică în Sfânta Taină a Spovedaniei, nu se poate albi și lămuri (Dan. 12, 10), adică nu se poate adânci în Sfânta Taină a Împărtășaniei, care este pregustarea vieții veșnice și nu se poate lămuri în problema finalității vieții sale (Col. 3, 3; I Ioan 3, 2). Acesta nu poate nutri o speranță eshatologică.

Cu cât ne curățim mai mult, cu atât intrăm mai mult în taina Hristos, cu atât mai mult se dezvoltă chipul lui Hristos în noi. „Sălășluirea deplină a lui Hristos are loc numai în inimile celor care s-au curățit de egoismul patimi-

15. *Ibidem*, p. 129.

16. S. Bulgakov, *Lumina neînserată*, trad. în rom. de Elena Drăgușin, București, 1999, p. 464.

17. D. Staniloae, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, ediția a II-a, Craiova, 1993, p. 371.

18. *Ibidem*, p. 371.

lor, prin împlinirea poruncilor și prin iubirea aprinsă față de Dumnezeu¹⁹.

Mereu trebuie să avem în fața ochilor noștri două tablouri duhovnicești: drumul umanității în opera mântuitoare a Fiului Omului și drumul lui Hristos - Mielul în umanitate. Îl vedem pe Hristos răstignit pentru noi din dragoste sfântă pentru creația Sa și-n al doilea rând, trebuie să ne vedem pe noi înșine murind zilnic pentru El, răstignindu-ne zilnic patimile trupești din dragoste față de Ziditorul nostru.

Adam cel vechi a pierdut - prin lemn - raiul; Adam cel nou aduce - prin lemnul crucii - raiul în sufletele noastre. Lucrarea Crucii are un caracter permanent eshatologic. Ne suim la Ierusalimul ceresc cu Crucea ca jertfă și biruință, căci: „Împărăția e împreună cu Crucea, la ea ajungem prin Cruce, care are un ultim fundament în Sfânta Treime și în Întruparea lui Hristos... Crucea este o durere, dar și o mângâiere, căci prin ea intrăm în adâncul autentic al ființei noastre și în largul viu al împărăției²⁰”.

Pentru Dumnezeu - Omul, Crucea a fost poarta de intrare în împărăția cerurilor; pentru omul în Dumnezeu, Crucea este poarta de intrare a împărăției iubirii în inima sa. Ar trebui să se pună mai mare accent în teologia eshatologică pe legătura dintre Cruce și Euharistie. Nu se poate ieși din ură și din egoism, care încep să domine lumea, decât prin Cruce.

Luca și Cleopa, care sunt simbolul călătoriei noastre cu Domnul, înainte de a beneficia de roadele Euharistiei ardeau în inimile lor (Luca 24, 32). Așa și noi să ardem de focul dumnezeiesc al iubirii, care este o lucrare a Sfântului Duh în Taina Pocăinței, pentru a vedea cu ochii cultului pe Domnul cel înviat (Luca 24, 31) și a privi „ca în oglindă“ la viața viitoare. Euharistia este primită, în Biserica Ortodoxă în cadrul cultului, căci Mielul cel junghiat este preamărit mereu în Liturghia din cer. Dumnezeiasca Euharistie are cel mai eshatologic caracter, căci „prin ea ajungem să ne întâlnim chiar cu Dumnezeu Care se unește cu noi în cea mai desăvârșită iubire²¹”. N. Arseniev subliniind caracterul eshatologic al Euharistiei spune că: „Stăpânul cel de taină, cel răstignit și cel viu intră în sufletele și trupurile credincioșilor

19. Protos. drd. Irineu Pop, *Omul nou și umanitatea în Hristos prin lucrarea Duhului Sfânt*, în S.T., nr. 4, 1989, p. 23.

20. Pr. prof. dr. Dumitru Staniloae, *Spiritualitate și comuniune în Liturghia ortodoxă*, Craiova, 1986, p. 144.

21. N. Cabasila, *op. cit.*, p. 196.

sfințindu-le și pregătindu-le pentru viața cea veșnică²².

Astfel în Euharistie „...ne recunoaștem în Fiul în originea noastră ultimă²³, simțind liniștea paradisiacă și pregustând din ospățul zilei neînserate.

Iubim și așteptăm viața viitoare, căci am primit Dumnezeiasca Împărtășanie, care este „merinde pentru drumul veșniciei²⁴; ne-am întărit, căci ea este „tăria cea preaînaltă“ și „puterea cea veșnică“ (Acatistul Domnului nostru Iisus Hristos, icos 7).

Într-adevăr, Dumnezeiasca Împărtășanie este tăria în fața căreia și moartea se apleacă (Ioan 6, 58). Pentru un creștin cu adevărat iubitor de Hristos, cuvântul „eshaton“ nu înseamnă groază, nu înseamnă spaimă.

Noi nu așteptăm „... venirea unui Hristos Care... a petrecut departe de credincioșii Săi, ci arătarea sau manifestarea unei relații deja existente, în mod tainic, anume a acestei vieți de deplină comuniune dintre Hristos și credincioși²⁵.

„Ne-am născut, ca să fim fii ai lui Dumnezeu și să trăim în slava Lui. Suntem chemați de Dumnezeu să fim părtași la ospățul ceresc, să trăim în familiaritatea Sfintei Treimi. Suntem făcuți să trăim alături de Sfânta Fecioară, de sfinți și de îngeri și să cunoaștem cetatea lui Dumnezeu, Ierusalimul cel nou. De aceea, nu avem dreptul să ne scufundăm în viața lumii, în ambițiile și plăcerile ei. Acestea sunt lucrări de care se ocupă păgânii²⁶.

Ineditul și înmulțirea ispitelor zilelor noastre fac ca acel „aștept învierea morților și viața veacului ce va să fie“ - ce constituie dimensiunea eshatologică a Simbolului de credință - să fie doar rod al buzelor.

Mulți creștini căzând pradă grelelor încercări ce au venit peste lume modelează credința în Dumnezeu exclusiv după nevoile pământești. Din păcate, creștinătatea „s-a instalat prea mult în timp²⁷.

Necazurile vremurilor noastre sunt incomparabil mai mici, față de

22. N. Arseniev, *Descoperirea vieții veșnice*, București, 1991, p. 109.

23. Pr. Constantin Galeriu, *Jertfă și răscumpărare*, ediția a II-a, București, 1991, p. 174.

24. Sf. Vasile cel Mare, Epistola 243, 111 la pr. prof. dr. Ioan Bria, *Dicționar de teologie ortodoxă*, București, 1994, p. 157.

25. Pr. prof. dr. Vasile Mihoc, *Eshatologia paulină*, Rev. teologică, Sibiu, nr. 4, 1993, p. 69.

26. Jean Danielou, *Reflecții despre misterul istoriei*, trad. în rom. de W. Tanwinke, București, 1996, p. 289-290.

27. Paul Evdokimov, *Ortodoxia*, trad. în rom. de arhiepiscopul dr. Irineu Pop, București,

bunătățile făgăduite celor bine-plăcuți. A mărturisi cu gura ceea ce de fapt nu simțim în inimă este de-a dreptul paradoxal. Această stare paradoxală a avut-o în vedere Sfântul Apostol Pavel când a zis: „*Iar dacă nădăjduim în Hristos numai în viața aceasta, suntem mai de plâns decât toți oamenii*“ (I Cor. 15, 19). Creștinii trebuie însă să se depărteze mai mult de lumea patimilor, pentru a cunoaște mai adânc sublimitatea vieții lor și finalitatea acesteia. „*Căci voi ați murit și viața voastră este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu - spune Apostolul neamurilor - iar când Hristos Care este viața voastră Se va arăta, atunci și voi împreună cu El vă veți arăta întru mărire*“ (Cor. 3, 3-4). Murind față de lumea aceasta, înseamnă că am înviat pentru viața viitoare. Să căutăm a muri cât mai des păcatelor spre a trăi cu adevărat, spre a trăi înviați sufletește. Așa se explică frumoasa învățătură eshatologică a părintelui Staniloae și anume: „Creștinilor... le sunt proprii o așteptare și o speranță a deplinei manifestări a lui Hristos“²⁸. Nădejdea eshatologică „presupune o căutare intensă și voluntară a bunurilor făgăduite (Matei 6, 33), o răscumpărare activă a timpului istoric (Matei 24, 45), nu o așteptare înfricoșată a Judecății (Evr. 10, 27)“²⁹.

Foarte interesantă este învățătura petrină privind dinamismul așteptării eshatologice. Sf. Ap. Petru ne îndeamnă să avem o viață sfântă „*așteptând și grăbind venirea zilei Domnului*“ (II Petru 3, 12).

Viitorul eshatologic „poate fi așteptat și grăbit prin viața de sfințenie“³⁰; creștinul „este chemat să găsească în istorie numai ce-i este necesar și să grăbească ziua Domnului“³¹. Acest „grăbind“ ne duce cu gândul la cuvântul Mântuitorului adresat lui Zaheu: „*Zahee, coboară-te degrabă, căci astăzi în casa ta trebuie să rămân*“ (Luca 19, 5). Sf. Ap. Petru și Ioan „au alergat“ în dimineața Învierii să vadă mormântul gol (Ioan 20, 4). A fi „fierbinte“ și „a alerga“ înseamnă a duce o viață de sfințenie, viață care nu cunoaște stare mediocră: „căldicel“ sau „lent“.

Verbul „a grăbi“ definește urcușul nostru în Dumnezeu, chiar este înrudit cu cuvântul „Teos“ (Dumnezeu). „Cuvântul Dumnezeu - spune apologetul

1996, p. 335.

28. Pr. prof. dr. Dumitru Staniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. III, București, 1978, p. 361.

29. Pr. prof. dr. Ioan Bria, *op. cit.*, p. 156.

30. Pr. I. Mircea, *Epistola a II-a a Sfântului Apostol Petru. Introducere și comentariu*, în G.B., nr. 9-10, 1975, p. 1012.

grec Teofil - vine de la cuvântul „Tein“, iar cuvântul „Tein“ înseamnă a alerga, a mișca, a lucra, a hrăni, a purta de grijă, a conduce, a da viață³².

De aici tainica lucrare a lui Dumnezeu Care „... Se mișcă, întrucât iubește liber și mișcă făptura, întrucât e vrednic de iubit și mișcă dorința făpturii spre iubirea Lui ... Mișcarea Lui e mișcarea iubirii coborâtoare și atrăgătoare spre El³³.

Așadar, să ne grăbim în drumul nostru spre veșnicie, petrecând „la hotarul nemuritor al lumii cerești³⁴.

31. Paul Evdokimov, *op. cit.*, p. 342.

32. Teofil al Antiohiei, *Apologeți de limbă greacă*, București, 1980, p. 284.

33. Sf. Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, trad. în rom. de pr. prof. dr. D. Staniloae, p. 229.

34. Sf. Paisie de la Neamț, *Cuvinte și scrisori duhovnicești*, Chișinău, 1999, p. 217.